

Warszawa, dnia 27 marca 2013 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

SECRETARIAT
Biura Prac Senackich
Wysłano dn. 28.03.13
nr 2563 podpis. [signature]

DZP-071-12/13/1/AK

Dot.:

BM-I-071-115/13/3

BPS/043-27-1106/13

Pani

Maria Pańczyk-Pozdziej

Wicemarszałek Senatu

Rzeczypospolitej Polskiej

Smone Peci MontFelo!

W odpowiedzi na oświadczenie Pana senatora Andrzeja Persona dotyczące problematyki bezpłatnych porad prawnych, uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Minister Sprawiedliwości dostrzega istotną wagę potrzeby zapewnienia niezamożnym osobom, które nie są w stanie na własny koszt skorzystać z pomocy profesjonalnego prawnika, zapewnienia dostępu do nieodpłatnej pomocy prawnej, w tym również w zakresie prawa spadkowego i rodzinnego, czego w szczególności dotyczy oświadczenie.

Należy jednak zauważyć, że pomoc prawna polegająca na udzielaniu fachowych, cechujących się zindywidualizowanym charakterem porad prawnych, przez osoby o udokumentowanej wiedzy, winna być świadczona z uwzględnieniem konieczności zapewnienia efektywnego, a nie jedynie iluzorycznego charakteru takiej pomocy. W tym kontekście prowadzenie działalności jedynie informacyjnej skierowanej do osób najuboższych może okazać się nieefektywne, z uwagi niemożność udzielania informacji o zindywidualizowanym charakterze.

Podkreślić należy, że obowiązujące regulacje prawne, w szczególności ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r., Nr 175, poz. 1362, z późn. zm.), obowiązek zapewnienia osobom niezamożnym poradnictwa

specjalistycznego, w tym prawnego, nakładają na powiaty. Natomiast prowadzenie rejestru jednostek specjalistycznego poradnictwa zgodnie z powołaną ustawą jest obowiązkiem wojewodów.

Nieodpłatnej pomocy i informacji prawnej na etapie przedsądowym osobom potrzebującym takiej pomocy udziela, w zróżnicowanym zakresie, wiele podmiotów zarówno w ramach głównego, jak i dodatkowego przedmiotu działalności.

W szczególności należy w tym zakresie wymienić organizacje pozarządowe, w tym sieci poradnicze skupione w Związku Biur Porad Obywatelskich oraz Fundacji Uniwersyteckich Poradni Prawnych, Biura Obsługi Interesantów w sądach, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie (np. w sprawach alimentacyjnych), Państwową Inspekcję Pracy – udzielającą porad z zakresu prawa pracy w swoich oddziałach, działających w strukturach powiatowych Rzeczników Praw Konsumenta, jak również samorządy prawnicze, w szczególności adwokacką i radcowską, organizujące dni bezpłatnych porad prawnych. Informacji na temat prawa spadkowego - np. poprzedzającej sporządzenie testamentu - udzielają także notariusze i informacja taka nie ma charakteru odpłatnego.

Należy również wskazać na możliwość domagania się w toku postępowania toczącego się przed sądami powszechnymi oraz postępowania toczącego się przed sądami administracyjnymi, przez stronę takiego postępowania, ustanowienia dla niej pełnomocnika albo obrońcy z urzędu, w wypadkach w których z uwagi na status materialny strona postępowania nie jest w stanie ponieść kosztów takiej pomocy bez uszczerbku utrzymania koniecznego (niezbędnego) dla siebie i rodziny (art. 117 *Kodeksu postępowania cywilnego*, art. 78 *Kodeksu postępowania karnego*, art. 246 *Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi*).

Powołane rozwiązania gwarantują osobom niezamożnym wsparcie prawne w toku postępowania, co usuwa ograniczenia wynikające z niedostatecznej znajomości prawa strony takiego postępowania i niemożności samodzielnego sfinansowania potrzebnej w toku takiego postępowania profesjonalnej pomocy.

Tym niemniej Minister Sprawiedliwości dostrzega - niezależnie od zaangażowania wymienionych podmiotów w zapewnienie niezamożnym obywatelom dostępu do fachowej pomocy prawnej - że istniejące rozwiązania nie są wystarczające i nie mogą stanowić podstawy systemu efektywnego wsparcia obywateli w tym zakresie.

W Ministerstwie Sprawiedliwości obecnie prowadzone są prace nad koncepcją systemu nieodpłatnej pomocy prawnej ograniczonej do etapu przesądowego, który byłby możliwy do wdrożenia w warunkach trudnej sytuacji budżetu państwa, wymagającej szczególnie ostrożnego podejścia do wydatków publicznych. Zagadnienie finansowania systemu jest bowiem znaczącym czynnikiem warunkującym kształt rozważanych rozwiązań, pozostając w toku dotychczas przeprowadzonych analiz jedną z najtrudniejszych do pokonania przeszkód. Konieczne jest bowiem opracowanie racjonalnego kompromisu pomiędzy postulatem jak najpełniejszego zaspokojenia uzasadnionych potrzeb społecznych, a nakazem racjonalnego wydatkowania środków budżetowych.

Niezależnie od powyższego, Minister Sprawiedliwości podejmuje szereg działań mających na celu podnoszenie świadomości prawnej społeczeństwa. Szczególnie istotną inicjatywę, ukierunkowaną na wzrost tej świadomości u młodych obywateli, stanowi *Porozumienie w sprawie edukacji prawnej młodzieży*. Kolejne już porozumienie dotyczące tej problematyki, podpisane przez Ministra Sprawiedliwości oraz podmioty współdziałające – Ministra Edukacji Narodowej, Prezesa Krajowej Izby Radców Prawnych, Prezesa Krajowej Rady Notarialnej, Prezesa Stowarzyszenia Sędziów „Themis” oraz Prezesa Sądu Apelacyjnego w Poznaniu, zostało zawarte w dniu 13 lutego br., regulując współpracę przy programie edukacji prawnej młodzieży, który rozpocznie się w drugim semestrze roku szkolnego 2012/2013 i będzie trwał do zakończenia roku szkolnego 2013/2014. W ramach programu prowadzone będą wykłady z wiedzy o prawie dla młodzieży szkół z terenu całej Polski, które zgłosiły chęć przystąpienia do tego, cieszącego się bardzo dużym zainteresowaniem – jak wynika z poprzednio realizowanych w tym zakresie działań – programu.

Równie istotną inicjatywę w zakresie rozwijania i promowania edukacji prawnej stanowił zrealizowany przez Ministra Sprawiedliwości w 2010 r., współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, projekt „Ułatwianie dostępu do wymiaru sprawiedliwości”. W jego ramach ponad 7 tys. uczniów szkół średnich oraz ponad 1,7 tys. studentów zdobywało wiedzę prawniczą, uczestnicząc w spotkaniach edukacyjnych poświęconych problematyce przestrzegania prawa oraz konsekwencji związanych z jego naruszeniem. W trakcie spotkań poruszano m.in. tak istotne obecnie zagadnienia, jak problematyka praw ofiar przestępstw, zapobiegania i zwalczania

przemocy wobec dzieci, bezpieczeństwa w internecie, jak również przedstawiono ich uczestnikom wiedzę dotyczącą organizacji i funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, praw i obowiązków związanych z udziałem w postępowaniach sądowych oraz informacje o mediacji, jako alternatywnej metody rozwiązywania sporów.

Ważny element edukacyjnej działalności Ministra Sprawiedliwości stanowi publikowanie broszur informacyjnych odnoszących się do problematyki udziału obywatela w postępowaniach prowadzonych przed organami wymiaru sprawiedliwości. Szczególnie wartościowe znaczenie, z uwagi na jego kompleksowy charakter, ma poradnik „Prawa i obowiązki obywatela w sądzie i prokuraturze”, składający się z trzech broszur, odnoszących się do różnych postępowań (zatytułowanych odpowiednio: „Obywatel w postępowaniu cywilnym”, „Obywatel w postępowaniu karnym”, „Obywatel w postępowaniu sądownoadministracyjnym”). Poradniki te, obejmujące również zbiór wzorów pism procesowych, są dostępne w postaci elektronicznej na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości.

Ministerstwo Sprawiedliwości obecnie przygotowuje się ponadto do realizacji współfinansowanego ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego projektu „Edukacja szkolna przeciwko wykluczeniu prawnemu”, w ramach którego w 150 gimnazjach i 150 szkołach ponadgimnazjalnych na terenie całej Polski zostaną przeprowadzone specjalne warsztaty poświęcone problematyce funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.

Z wyznaczenia
z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI
Michał Królikowski
PODSEKRETARZ STANU